

Eğitimin Toplumsal Temelleri

Toplumun benimsediği hayat felsefesi ile hayat tarzı da yakından ilgilidir. Linton bir toplumun hayat tarzını kültür olarak tanımlanmaktadır. Bilindiği gibi okullar yeni kuşaklara kültürü tanıtmaktadır. Bunu yaparken onları topluma uyumlu hale getirmektedir. Diğer taraftan da okullar, olumsuz kültür unsurlarının yerine olumlu ve çağdaş kültür unsurlarının kazandırılmasını sağlayarak kültürünün gelişmesini ve toplumsal gelişmeyi sağlamaktadır.

Linton kültür unsurlarını üçe ayırmaktadır. Bunlar aşağıda eğitimdeki karşılıkları ile verilmiştir. (Varış, 1985, s.118)

Kültürün evrensel unsurları: Bir toplumda herkesin bilmesi gereken ortak kültür unsurlarıdır. Eğitimdeki karşılığı genel eğitim'dir. Bir toplumda yaşayan herkesin bilmesi gereken kültür unsurlarını oluşturur. Zorunlu eğitim ve temel eğitim gibi çeşitli adlar altında yapılan eğitim etkinlikleri büyük ölçüde bu tür kültür unsurlarına verilmektedir.

Kültürün Özel Unsurları: Bir toplumda herkesin bilmesi gerekli olmayan kültür unsurlarıdır. Bir doktorun, hukukçunun ve mühendisin bilmesi gereken kültür unsurları bu kapsamda değerlendirilebilir. Kültürün özel unsurlarının eğitimdeki karşılığı olarak mesleki ve teknik eğitim gösterilebilir.

Kültürün Alternatif Unsurları: Araştırma ve geliştirme çalışmaları ile ortaya çıkan yenilikler ifade edilmektedir. Kültürün hem universal hem de özel unsurlarını etkilerler. Dolayısı ile eğitimde her düzeydeki yenilikleri ifade etmektedirler.

Toplumsal çevrenin insan üzerinde etkileri olduğunu ilk kez Emile Durkheim belirtmiştir.

Toplumsal bir kurum olarak eğitimin işlevleri

Bireyi toplumsallaştırma işlevi

Kültürel mirası aktarma işlevi

Siyasal işlev

Ekonomik işlev

Toplumsal değişim işlevi

Bireyi geliştirme işlevi

Toplumsal Olgular Bakımından Eğitim

Sosyal Denetim ve Eğitim

Toplumsal Hareketlilik ve Eğitim (Yatay-Dikey Hareketlilik)

Demografik Özellikler ve Eğitim

Toplumsal Değişim ve Eğitim

Toplumsal Sorumluluk ve Eğitim

Eğitim Sosyolojisi

Eğitim, toplumun sosyal kurumlarından bir tanesidir. Her çocuk belirli bir aile içinde doğar, belirli bir sosyal tabakanın dilini ve görgü kurallarını öğrenir, bir köy

veya şehir ortamında büyür, ilkokulda ve öğretim sisteminin diğer okullarında okur. Küçük çocukluk yaşlarından itibaren çeşitli arkadaş çevredeki içine girerek oyunlarını bu çevreler içinde oynar, sohbet eder, bu gruplarla bütünleşir. Kitap, gazete, dergi okur; sinemaya, tiyatroya gider, radyo dinler, televizyon seyrederek... Bütün bunlar insanların ve özellikle yeni yetişen nesillerin içinde yaşadıkları toplumdan etkilenme yollarından bazılarıdır. İçinde yaşanan bu ortamlar, çocukları ve gençleri hayatın amacı, önyargılar ve değer hükümleri, tutumlar, vaziyet alışlar, bütün düşünce ve davranış yönlerinden etkiler, yönlendirir ve kalıplaştırır. İşte burada kısaca değinilmeye çalışılan toplum ile eğitsel yetiştirme arasındaki karşılıklı ilişkileri, bağlantıları ve etkilemeleri inceleyen bilim dalına Eğitim Sosyolojisi denir.

Eğitim, toplumun sosyal kurumlarından bir tanesidir. Her çocuk belirli bir aile içinde doğar, belirli bir sosyal tabakanın dilini ve görgü kurallarını öğrenir, bir köy veya şehir ortamında büyür, ilkokulda ve öğretim sisteminin diğer okullarında okur.

Bir toplumdaki sosyal organizasyonlar, toplum fertlerini çeşitli şekillerde kontrol ederler.

Bu kontrolün aşırı şekillerinde insan, topluma bütün şahsiyeti ile katılır; yaşayışının bütün safhalarını ve çeşitlerini içinde yaşadığı sosyal bünye tayin eder. Öte yandan sosyal kurumlar kendilerine tam itaat eden kişilere rehberlik ederler, korurlar, destek olurlar

Durkheim

Durkheim'a göre, modern toplumlar bireyleri korumak ve yönlendirmek özelliğini yitirmiştir. Yeni sosyal kurumlar insanlardan pek az konuda pek az şey istiyor; diğer konularda onu kendi haline bırakıyor. Kişi, karşılaştığı bir çok problemi kendi başına çözmek zorunda kalıyor. Modern toplumlar, eskisinden çok daha karmaşık olmasına rağmen bireylerin yaşayışını kontrol edip destekleyememektedir. Modern sosyal hayatta bütün güç devletlerin elinde toplanmış; devlet ile fert arasındaki bir çok sosyal kurum önemini ve gücünü kaybetmiştir.

Durkheim, toplumsal hayatın, hatta ferdî hayatın açıklanmasında tamamen din, hukuk, mantık, ahlâk, aile vs. gibi toplumsal olaylara ve kurumlara dayanmış; diğer faktörleri hesaba katmaz görmüştür.

Sosyal kurumları, "sosyal kolektif duyguların kristalize olmuş bir şekli" olarak niteleyen Durkheim, eğitimi de bir sosyal kurum olarak kabul eder.

Ona göre eğitim, toplumun bir fonksiyonudur. çeşitli toplum tiplerine göre değişen eğitim, yetişkin nesillerin genç nesillere etkisi; çocukları belli bir düzeyde ve toplumun istediği şekilde bedensel, ahlâkî ve zihni düzeye çıkarmaktır.

Durkheim'ın görüşlerine genel olarak bakıldığında, ona göre eğitim çocukları ve gençleri sosyalleştirme sürecidir. O halde eğitim, toplumun ihtiyaçlarına göre

şekillenecektir. Böyle olunca da, her toplumun kendi devamlılığını sürdürmek için ortaya koyduğu ahlâk, değerler ve diğer sosyal normlar, eğitimin genç kuşaklara benimseteceği ilk unsurlar olacaktır.

Max Weber

Modern sosyolojinin kurucularından Weber, insanın hareket ve davranışlarını sosyal ilişki ve bağlanışlar çerçevesinde ele almıştır.

Sosyal ilişkiler, taraflar arası anlaşmalardan doğabildiği gibi, dışardaki bir güç tarafından da empoze edilebilir. Weber, sosyal kurumların hepsinin, hem tarih içinde dikey gelişim açısından hem de şu andaki yaygın durum bakımından ideal tiplere, soyut tiplere indirgenebileceğini iddia ediyor; böylece sosyal gerçeğin tabakalar içinde daha iyi anlatılabileceğini düşünüyor. Sosyal hayatta bütün faktörler birbirlerini karşılıklı olarak etkilerler.

Ekonomik ilişkilerin din ve diğer sosyal ilişkiler üzerinde büyük etkileri olduğu gibi, meselâ, her din de bir iktisadî ve sosyal ahlâk yaratmaktadır. İnsanların duygularını, düşüncelerini, vaziyet alışlarını etkileyen faktörlerin içinde dinin önemli bir yeri vardır. Kapitalizm de, Protestanlığın getirdiği kapitalist zihniyetin bir eseridir.

Dinler ahlâkî değerleri, ahlâkî değerler de sosyal ve ekonomik hayatı şekillendirmektedir.

Eğitim, fertlerin ilerde toplumsal yapı içinde alacakları statüyü belirleme açısından çok önemlidir. Weber'e göre eğitimin esas görevi, kişinin ilerde toplumsal yapıda ulaşacağı yere ulaşması için kişileri ve grupları hazırlamaktır.

Yani eğitim, kişilerin ve grupların, bürokrasi ve sosyal tabakalaşma içinde ilerde alacakları yere hazırlama çalışmalarıdır. Weber'in tipoloji yaklaşımı, Eğitim Sosyolojisi araştırmalarında çok etkili olmuştur.